

I R O D A L O M.

Az «*Archive de l'anthropologie criminelle*», Tarde és Lacassagne kéthavonként megjelenő, ezelőtt két évvel alapított füzeté ez év januárjától «de criminologie, et de psychologie normale et pathologique» kibővített címmel jelenik meg, jelezve programjának kiterjesztését az elmekórtan és az agy physiológiájának összefüggő kérdéseire is a legutóbbi párisi és brüsseli congressus megvitatásai nyomán s ekkép a jogi és orvosi tudományok közötti kapcsolatot szorosabbra húzva. Ez álláspontot részletesen is körvonalozza most a nagyhírű tudós, Tarde, egy programszerű cikkében, «Biologie et Sociologie» címmel, melyet voltaképen Lombroso egyik legbuzgóbb hívéhez és tanítványához, az olasz dr. Bianchi-hoz adressál s ebben megvilágítja a lapunkban is már ismertetett brüsseli congressus feltűnő állásfoglalását a Lombroso-féle iskola szélsőségeivel szemben, mely congressuson tudvalevőleg az olasz tudósok távollétökkel tündököltek, sőt Lombroso maga a legkimértebb hangon tartott levélben jelentette be elmaradását. Ugyanakkor pedig a milánói «Corriere della Sera»-ban daltonianusoknak gúnyolta a belga és francia tudósokat, a kik a vörös színről akarnának ítélni, s éretleneknek nyilvánította őket az ő theoriái megítélésére.

Tarde most meglehetősen éles polemiával válaszol Lombrosónak, s őt dr. Kochhoz hasonlítja, a mennyiben mindkettő egy nagy fölfedezés efemér illúzióját költötte fel a világban, a nélkül, hogy merész kísérletök bevált volna.

Lombroso és tanítványai azt is szemére lobbantják a francziáknak, hogy az «olasz» Zola irodalmi sikereit hűsz év óta gátolják s megbénítják a Gauthier és Baudelaire-féle ultraspiritualizmussal szemben képviselt ellenhatásában; innen a francia irodalom siralmas hanyatlása az utóbbi években. Nemzeti és faji okokra akarják visszavezetni azt a tényt, hogy a lombrosianus evangelium, a «nuova scuola» eszméi elől Belgium és Franciaország oly makacsul elzárkózik addig, míg az oroszok, németek és hollandusok, egy Drill, Benedikt, Tarnovszky, Noecke, van Hamel, Telgersma ennek oly buzgó hívei és követői. Persze Lombroso feledi, hogy a felhozott nagy nevek közt véletlenül olyanokét is említi, kik iskolájának nem hogy feltétlen bámulói volnának, de sőt az ellen a legerélyesebb harcot folytatták, mint Benedikt, mások pedig, mint Drill és Hamel, inkább javítottak és módosítottak tanain. Aztán meg ott van a német Liszt, az orosz Zsakrevszkij és *tutti quanti*, a kik nemzetiségük daczára éppen nem sorozhatók Lombroso feltétlen hívei közé, sőt ellenkezőleg.

A mi pedig Franciaországot illeti — jegyzi meg Tarde — tőle éppen nem lehet rossz néven venni, hogy nem rajong oly nagyon Lombrosoért, mert hiszen az ő theoriái a francziák előtt legkevésbé mondhatók újaknak. A társadalom-védelem eszméje rég átment már Lombroso előtt — mint maga Garofalo is beismeri — a francia büntető rendszerbe, s a francia Code penal egész Európában talán az egyetlen, mely nem egy jogelméletből, hanem a közérdek védelméből indul ki.

Egyébiránt az egész újabb criminologia nem egyéb, mint a büntető-jogtudomány felfrissülése egyfelől az anthropologia és psychiatria, másfelől a statisztika és törvényszéki orvostan újabb vívmányainak hatása alatt, erős sociologiai irányzattal. Úgyde — kérdi Tarde — hol látjuk az anthropologia, a psychiatria, a statisztika, a törvényszéki orvostan és sociologia bölcsőjét másutt, mint Franciaországban és Belgiumban, a «*daltonismus*» e két hazájában. Mi volna ma az embertan Broca nélkül, ki első teremtette meg; Boucher de Perthes, Lortet és Quatrefages nélkül, kik föltámasztották a barlanglakó embert, s a született büntettes atavistikus típusához a legerősebb érveket szolgáltatották? És hol állna a

psychiatria ma Esquirol, Morel és annyi más nélkül. Charcot-ról nem is szólva? A statisztika a belga Queteletnek köszönheti tudományos megalapítását; s a mi a törvényszéki orvos-tant illeti, abban is Tardieu, Brouardel, Lacassagne adták az irányt a jelenkori tudósoknak. Maga a sociologia igazi atyja pedig Comte Ágost.

Még ennél is tovább megy Tarde és rábizonyítja a turini tudósra, hogy az ő büntettes typusa nem egyéb, mint Morel *degeneráltja*, épp úgy, a hogy az «uomo di genio» csirája is megtalálható Moreau de Toursnál, míg a «delitto politico» egyenesen Jacobytól van kölcsönözve. Az igazi systematikuskok az olaszok közt Ferri és Garofalo, a kiket legelsőkül követtek a francziák közül Lacassagne, Corre és maga Tarde, utóbbi kettő letévén alapját egy új segédtudománynak, a büntető archeológiának. Hozzájuk sorakozik még Henry Joly is, mint statisztikus, a fegyenczélet mély látású tanulmányozója és finoman elemző psychologusa.

Csak osztanunk lehet Tarde kritikáját abban, hogy Lombrosót saját honfitársaival, Ferri és Garofaloval szemben is túlságosan egyoldalúnak tünteti fel, a kiben hiányzik minden methodus és gyakran félreismeri a társadalmi tényező fontosságát. Nem mintha Tarde viszont mereven visszautasítaná az anthropologiai álláspontot, bizonyos megszorításokkal, csupán azt nem ismeri el, hogy eljött volna az ideje annak, hogy részletesen ki lehessen mutatni azokat az anatómiai és physiologiai viszonyulatokat, melyektől a bűnös hajlam, vagy az erényre termettség függ; erre nézve meg kell előbb várni az agy ismeretének további tökéletesítését az élettani tudomány és az elmegyógyászat vállvetett törekvései által.

A mi Lombrosót illeti, ő még arra sem gondolt, hogy a büntettes eszményi typusának valódiságát az eszményiesen erkölcsi ember ellenkező typusának próbáján mutassa ki. Lombroso tudományos felfogása ma már legbuzgóbb csodálói előtt sem bizonyult egyébnek merő intuitionál, a tapasztalat által még be nem igazolt, rosszul leplezett metaphysikai hypothesisnél.

Mindezekhez járulnak még Geddes és Thompson, de különösen Weissmann oly nagy hirre vergődött újabb vizs-

gálódásai,¹ melyek az átöröklés rejtélyébe a legmélyebben hatolnak bele, s a darwinismus rendszerének legújabb betetőzését nyújtják. Bármilyenek legyenek is az ellenvetések, melyeket a Weissmann-féle theoria, a szerzett tulajdonságok átruházhatlansága tárgyában, önmaga ellen kihivott, e kutatásokból mégis kitűnik, hogy a fejlődésnek két neme, két teljesen különálló és független biológiai menete van, a petéké, melyben az alsóbbrendű állati lét reproductiója kettéoszlás és összeállás útján megy végbe, és a testsejteké, melyek a levált petéből képződve, folytatják gyarapodásukat és fogyásukat.

Valóban Weissmann felvilágosított arról, hogy nem szabad a pete virtualitását másképp fognunk fel, mint egy algebrai formulát, mely szorosan körül van ugyan írva, de a különböző számjegyek végtelenségére alkalmazható, a nélkül, hogy azért lényegében változnék. Például igen hihető Weissmann szerint is, hogy az ikrek, tekintve meglepő hasonlóságukat, egy petéből származnak; de azért mégis lényeges testi és lelki eltéréseket mutatnak, egyebet nem említve, például csak nemi tekintetben is. Ebből következik, hogy a tagok formája, az orr profilja, a fülek idomai, sőt a koponya idoma sem fejezhetik ki pontosan és szabatosan az individualitatio homályos elvét, ezek méreteiből képtelenség az egyéni természet legbensőbb titkait akarni kifürkészni, éppen úgy, mint a hogy akkor, mikor ez az egyéni természet a társadalmi környezet hatása alatt bizonyos állandó irányt vesz s önálló jellemmé jegecedik, nagy tévedés volna biographiáját olybá tekinteni, mint a mely egyedül felel meg az illető jellemnek.

Ezért nem lehetséges — végzi Tarde — legalább ma még, a büntettes ügynevezett typusát adni. Mert milyen jelentőséget is lehetne tulajdonítani a büntettesek bizonyos számánál, vagy a hecsületes emberek bizonyos töredékénél észlelhető, együtt csak nagy ritkán előforduló s a legtöbbször csak szétszórtan jelentkező ilyes anomáliáknak!

Az új büntetőjogi iskola legtekintélyesebb harcosának e tanulságos polemiája után *Jules Arnould* teszi közzé

¹ Bővebben ismertette e folyóirat mult számában, a 237. lapon: «A darwinismus újabb vitakérdései» czím alatt.

egy nálunk is szerfölött időszerű kérdésről, a hadseregnél elkövetett öngyilkosságokról tett észleleteit. Franciaországban az 1881-től 1890-ig terjedő időszakban évenként átlag 175 öngyilkosság fordult elő a hadseregnél, azaz körülbelül minden 10.000 emberre 3·5⁰/₀. Részletes alapul egy hadtestet véve, 69 öngyilkossággal, ez eseteket Arnould ekkép osztja el rangfokozat és szolgálati idő szerint: 3 tiszt (4·3⁰/₀), 9 altiszt (13⁰/₀), 57 káplár és közember (82·6⁰/₀). Az öngyilkos tisztek a hadnagyi fokozatot nem haladták túl. Az altisztek, káplárok és közlegények inkább fiataloknak mondhatók szolgálati időre. Sőt figyelemreméltó, hogy sokan közülök csak néhány hónapot vagy napot szolgáltak. Ebből kitűnik, hogy az öngyilkosságok gyakorisága részben a szolgálati szigor következménye.

Érdekes kimutatást csatol e számításokhoz a szerző az öngyilkosság különböző módjai felől. Tűzfegyverhez az áldozatok 28 esetben folyamodtak; 16 esetben akasztás, 18-szor vízbefuladás, 4-szer magasból leugrás volt az öngyilkosság neme. Egy ember phosphorral végezte ki magát, egy másik a vágányokra feküdt, a tovarobogó vonat elé vetve magát, egy pedig mellén ejtett zsebkés-szűrásokkal próbálta magát megölni.

Természetes, hogy a tűzfegyver által való halál nem a túlnyomó a katonai öngyilkosságoknál, részint traditióból, részint mivel az étellel leszámolt szerencsétleneknek az esik leginkább kezeügyébe. De a fegyver kezelése bizonyos hidegvért és találékonytságot tételez föl. Ily esetekben a lövést legtöbbször a fejnek irányozzák. Ha revolver van kéznél, a dolog egyszerű. De nehezebb, ha a katona csak szolgálati fegyverét használhatja. Ez esetben máskép kell segítenie magán. Így történik, hogy egyik a fegyver ravaszához jobb czipője kötőjét erősíti, aztán ágyára ül, állát a puska szájának támasztja s úgy süti el a fegyvert jobb lábának félre-taszításával, a másik mezítelen lábának hüvelykujjával nyomja le a ravaszt, félkézzel a magára irányzott puskacsövet tartva. De ekkor nem fejére, hanem mellébe vagy hasába czéloz. Megtörténik az is, hogy az áldozat a fegyvert az asztalra fekteti, agyával a falnak támasztva s a puska csövet gyomrába irányozva, miközben balkezevel süti azt el. Tudvalevő,

hogy a modern fegyverek golyói roppant pusztítást visznek véghez s mélyen belefuródnak a szövetbe. Néha a lövedék magával sodor egy-egy csontszilánkot is. A törzs ellen irányzott golyók keresztül hatolnak azon, s még a falon vagy mennyezeten lapulnak szét. Ellenben az akasztás rendszerint nyakkötő vagy valamely ruhafoszlány segélyével hajtatik végre.

Vonatkozással az öngyilkosságok okaira, Arnould hat esetben alkoholismust jegyzett föl, kilencz esetben szerelmi csalódást, nyolcz esetben másnemű keserítéseket. 12-szer lelte föl az okot a büntetéstől való rettegésben. 13 személy-nél betegséggel határos elmebeli állapotot constatált, 21 esetben pedig az ok ismeretlen volt. Gyakran azonban az okok kombináltak is jelentkeztek.

Rövidebb cikk szól az okirathamisítás földériteése eszközéről, fényképészeti úton («Les faux en écriture et la photographie») Labatut tollából, s folytatólag kapjuk a sexualis pathologia egy újabb érdekes esetének ismertetését az amerikai Macdonald után.

—r—d.

* * *

A «*Revue Philosophique*» ez évi negyedik száma *Koehler*-től nagyérdekű cikket közöl a nemzés élettanáról e cím alatt: «*Pourquoi ressemblons nous à nos parents?*» (Miért hasonlítunk szüleinkhez?) A kérdés sokkal bonyolultabb, mint első tekintetre látszik, mert összefügg azzal is, hogy miért különbözünk tőlük. Tudvalevő ugyanis, hogy a gyermek csak bizonyos mértékben hasonlatos szüleihez; ellenben ezer módon különbözhet tőlük, és bár többé-kevésbé bírhatja atyja vagy anyja jellegzetes tulajdonságait, mégsem állítható, hogy e tulajdonságok átlagát vagy algebrai summáját tenné ki. Elismerjük az öröklés törvényét, mely a priori kényszerűséggel jelentkezik előttünk, s melynek hatása a specifikus vonásoknak nemzedékről nemzedékre való megőrzésében áll; de kevésbé tudunk számot adni magunknak az eltérésekről, melyek e vonásokat módosítják.

Ma már távol állunk attól, hogy a szaporodás jelenségeit egy homályos plastikai erőből, egy *aura seminalisból* magyarázzuk ki. Ellenkezőleg, tudjuk, hogy a szerves lények első megje-